

Diplomová práce: Filosofická a psychologická problematika svobodné vůle; svobodná vůle a

Odpovědnost

Autorka :Aneta Kasalová

Vedoucí práce :JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Oponent :doc. PhDr. Ivan Mucha, CSc.

Vyjádření konzultanta

Předkládaná diplomová práce se pokouší nastínit „věčné téma“ filosofie a teologie, jímž se dnes zabývají také sociologové, psychologové, neurologové, a představitelé dalších oborů, v neposlední řadě právní teorie, která svobodnou vůli předpokládá jak v soukromém tak veřejném právu. Bez předpokladu svobodné vůle by nemohly být platné právní úkony (resp. by jejich platnost musela být založena úplně jiným způsobem než dnes) a totéž vlastně platí pro právo veřejné; svobodná lidská vůle platí jako základ pro přičítání trestní a právní odpovědnosti. Autorka se v práci táže, zda lze svobodnou vůli, ev. její neexistenci dokázat, a jak by se případný „důkaz“ projevil v právní teorii i praxi.

V první části se autorka zaměřuje na filosofický přístup k problematice. Obširněji se rozepisuje zejména o slavném sporu Erasma Rotterdamského a Martina Luthera, který bývá východiskem mnoha prací o svobodné vůli. Především Erasmove argumentace je často nejenom teologická, ale také eticko- psychologická, a hodně praktická, např. v těch pasážích, kde píše, že i v případě, kdyby někdo dokázal neexistenci svobodné vůle, nebylo by vhodné tuto „informaci“ vytrubovat do světa, protože lidé, kteří beztak tíhnou k hříchu, by ztratili motivaci k dodržování Božích přikázání a dalších pravidel. Následuje krátká zmínka o Hobbesovi, důkladněji je problematika pojednána v pasážích věnovaných Schopenhauerovi a Sartrovi.

V kapitole zabývající se svobodnou vůlí v rámci psychologie se autorka dotýká „klasického“ sporu, zda lidské jednání je utvářeno spíše geny nebo prostředím. Jak freudovská psychoanalýza, kladoucí zásadní důraz na vrozené faktory, tak watsonovský behaviorismus, předpokládající neomezené možnosti výchovy, jsou deterministické, moderní psychologie se pokouší o vyváženější přístup. Velice výrazným psychologem (a také filosofem), který věnoval svobodné vůli velkou pozornost, byl určitě William James, který dokonce v souvislosti s danou problematikou prožil hlubokou vnitřní krizi. Nakonec, také pod vlivem myšlenek Charlese Renouviera, determinismus odmítl; jeho důvtipnou argumentaci autorka v textu také popisuje. Podobnou vyvážeností se vyznačuje přístup Ericha Fromma, následuje stručná zmínka o Skinnerovi.

Třetí kapitola, přestože je zaměřena především právnicky, začíná zmínkou o Tolstého románu Vzkříšení, v němž autor ukazuje, jak úzce a někdy i nečekaně je svoboda spjata s odpovědností. Následují pasáže, jež vycházejí z teorie práva a ze znění některých základních ustanovení, z nichž jasně vysvítá, že člověk je z hlediska práva vnímán jako svobodná bytost, jež dokáže svou vůli v zásadě ovládat. Celá práce pak vrcholí pojednáním o souvislosti svobodné vůle a odpovědnosti v trestním právu, zmiňován je opět Schopenhauer a nově také Luhmann. Autorčin závěr lze,

domnívám se, „erasmovsky“ přijmout: prozatím neexistuje nějaký kruciální důvod, proč v oblasti práva vyhlašovat – především z praktických důvodů – neexistenci svobodné vůle, byť se o to mnozí učenci, v poslední době zejména neurologové, pokoušejí.

Práce je napsána přehledně i čtivě, přináší řadu zajímavých postřehů a námětů k dalším úvahám; určitě ji lze doporučit k ústní obhajobě s tím, že hodnocení může být velmi dobré; záležet bude ovšem také na tom, jak se diplomantka vypořádá s připomínkami oponenta.

V Praze dne 21. 10. 2013

JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

-konzultant-

Diplomová práce: Filosofická a psychologická problematika svobodné vůle; svobodná vůle a

Odpovědnost

Autorka :Aneta Kasalová

Vedoucí práce :JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Oponent :doc. PhDr. Ivan Mucha, CSc.

Vyjádření konzultanta

Předkládaná diplomová práce se pokouší nastínit „věčné téma“ filosofie a teologie, jímž se dnes zabývají také sociologové, psychologové, neurologové, a představitelé dalších oborů, v neposlední řadě právní teorie, která svobodnou vůli předpokládá jak v soukromém tak veřejném právu. Bez předpokladu svobodné vůle by nemohly být platné právní úkony (resp. by jejich platnost musela být založena úplně jiným způsobem než dnes) a totéž vlastně platí pro právo veřejné; svobodná lidská vůle platí jako základ pro přičítání trestní a právní odpovědnosti. Autorka se v práci táže, zda lze svobodnou vůli, ev. její neexistenci dokázat, a jak by se případný „důkaz“ projevil v právní teorii i praxi.

V první části se autorka zaměřuje na filosofický přístup k problematice. Obširněji se rozepisuje zejména o slavném sporu Erasma Rotterdamského a Martina Luthera, který bývá východiskem mnoha prací o svobodné vůli. Především Erasmove argumentace je často nejenom teologická, ale také eticko- psychologická, a hodně praktická, např. v těch pasážích, kde píše, že i v případě, kdyby někdo dokázal neexistenci svobodné vůle, nebylo by vhodné tuto „informaci“ vytrubovat do světa, protože lidé, kteří beztak tíhnou k hříchu, by ztratili motivaci k dodržování Božích přikázání a dalších pravidel. Následuje krátká zmínka o Hobbesovi, důkladněji je problematika pojednána v pasážích věnovaných Schopenhauerovi a Sartrovi.

V kapitole zabývající se svobodnou vůlí v rámci psychologie se autorka dotýká „klasického“ sporu, zda lidské jednání je utvářeno spíše geny nebo prostředím. Jak freudovská psychoanalýza, kladoucí zásadní důraz na vrozené faktory, tak watsonovský behaviorismus, předpokládající neomezené možnosti výchovy, jsou deterministické, moderní psychologie se pokouší o vyváženější přístup. Velice výrazným psychologem (a také filosofem), který věnoval svobodné vůli velkou pozornost, byl určitě William James, který dokonce v souvislosti s danou problematikou prožil hlubokou vnitřní krizi. Nakonec, také pod vlivem myšlenek Charlese Renouviera, determinismus odmítl; jeho důvtipnou argumentaci autorka v textu také popisuje. Podobnou vyvážeností se vyznačuje přístup Ericha Fromma, následuje stručná zmínka o Skinnerovi.

Třetí kapitola, přestože je zaměřena především právnicky, začíná zmínkou o Tolstého románu Vzkříšení, v němž autor ukazuje, jak úzce a někdy i nečekaně je svoboda spjata s odpovědností. Následují pasáže, jež vycházejí z teorie práva a ze znění některých základních ustanovení, z nichž jasně vysvítá, že člověk je z hlediska práva vnímán jako svobodná bytost, jež dokáže svou vůli v zásadě ovládat. Celá práce pak vrcholí pojednáním o souvislosti svobodné vůle a odpovědnosti v trestním právu, zmiňován je opět Schopenhauer a nově také Luhmann. Autorčin závěr lze,

domnívám se, „erasmovsky“ přijmout: prozatím neexistuje nějaký kruciální důvod, proč v oblasti práva vyhlašovat – především z praktických důvodů – neexistenci svobodné vůle, byť se o to mnozí učenci, v poslední době zejména neurologové, pokoušejí.

Práce je napsána přehledně i čtivě, přináší řadu zajímavých postřehů a námětů k dalším úvahám; určitě ji lze doporučit k ústní obhajobě s tím, že hodnocení může být velmi dobré; záležet bude ovšem také na tom, jak se diplomantka vypořádá s připomínkami oponenta.

V Praze dne 21. 10. 2013

JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

-konzultant-